



# Huo soruyor

# İyileşme Olasılıkları



İki yılı aşkın bir süredir aynı atölyeyi mutlulukla paylaştığım arkadaşım Sena Başöz'ün Zilberman'ın temsilietine geçmesiyle yakın zamanlı olarak *İyileşme Olasılıkları* başlıklı sergisi Yapı Kredi Kültür Sanat'ta açıldı. Didem Yazıcı ve Burcu Çimen küratörlüğünde gerçekleşen sergi Noor Abuarafeh'in işlerine de yer veriyor. Sanatsal pratiğinde farklı medyumlarla çalışan ve iyileşme kavramı üzerine düşünen Başöz'le çalışmaları ekseninde ağır gündem başlıkları çevresinde sohbet ettik



Sena Başöz, SLALOM, 2022, Block Universe Performans Sanatı Festivali, Delfina Foundation ve SAHA Derneği tarafından desteklenerek üretilmiştir. Tasarım ve Yönetim: Sena Başöz, Koreografi: Sena Başöz, Sedef Gökçe, Canan Yücel Pekiçten, Performans ve Dans Sanatçıları: Sena Başöz, Umut Ozdaloğlu, Hilal Sibel Pekel, Özgün Müzik: Semih Fıncıoğlu

### Kişisel deneyimlerin üzerinden baktığında sence iyileşmek nedir?

Toplumsal iyileşme olmadan kişisel iyileşmeden söz etmenin imkânsız olduğunu anladığımız günlerden geçiyoruz. Depremden sonra "iyileşme" kelimesi çok ağır ve cümleye "ben" diye başlamak uygunsuz geliyor.

En taze deneyimim/deneyimim bu. Bu deneyimle dönüşeceğiz. Benim için iyileşmenin içeriği sürekli değişiyor. Hep öğreniyorum. Fakat şu an bu kâbusun içindeyiz. Henüz mesafem olmadığı için bulunduğumuz noktadan iyileşmek üzerine bir şeyler söylemekte zorlanıyorum. Tek bildiğim kendi başımıza iyileşemeyeceğimiz. Birlikte iyileşmenin yollarını bulmalıyız.

*İyileşme Olasılıkları* adlı sergim depremden üç gün önce açıldı. Belki şunu söyleyebilirim. Sanat iyileştirmez. Bunu bu yaz *Hrant Dink: Burada ve Şimdi* sergisi kapsamında *Sanat ve Hafıza* üzerine bir panele katılmak için Ermenistan'a gittiğimde, sanat ve savaş gerçeği yan yana geldiğinde net olarak anladım. Deprem sonrası telefonda konuştuğum bir arkadaşım da "Sanat böyle durumlarda tali kalıyor," dedi.

Doğru, acil ihtiyaçları sanat karşılayamaz. Sanat battaniyenin, çadırın, ekmeğin, suyun yerine geçemez. Elbette her şeyin bir zamanı var. Ama yeterince zaman geçtiğinde de sanat kaybedilen hiçbir şeyi fiziksel olarak geri getiremez. Kayıpla ilgili işler üretken biri olarak bunu söylüyorum ancak bunları söyleyerek sanatın gücünü yadsımıyorum. Sanatın gücüne inanıyorum ve hayatımı bu inancın etrafında şekillendiriyorum. İşlerimde iyileşmeyi ele alıyorum. Belki de sanat doğrudan iyileştirmez demeliyim.

Sanat iyileşme olasılıklarını düşündürülebilir. Bu olasılıklar, pragmatik, uygulanabilir fikirlerden çok, anlık, şimşek parıltısı gibi yanıp sönen, hayal gücü ürünü olasılıklar olabilir. Sanat ilham verebilir, insanların iç dünyasını harekete geçirebilir, hayal kurdurabilir. Her şey bir hayalle başladığı için bu bence çok önemli. Böylece dolaylı yoldan ve başka bir düzlemde, belki bambaşka bir zamanda iyileşme yoluna bağlanabiliriz. Bir de sanatın bir araya getirme gücü var ve bence bu da çok önemli. Bir araya gelmek de dolaylı yollardan iyileşmeye açılabilir.

Kişisel deneyimlerim üzerinden iyileşmeyi sordun ve bunları anlatıyorum çünkü iyileşmeyi araştırdığım bir sergi açtım ve hemen sonrasında çok büyük bir deprem yaşadık. Acı çekiyoruz. Şu sıralar yoğun olarak bunları düşünüyorum. Dış dünyada dönüştürmek istediğim durumlar ve iç dünyamdaki karşılıkları arasında gidip geliyorum. İyileşmek kesinlikle çizgisel ilerleyen bir süreç değil. Döngüsel, bazen zikzaklı... Kopukluklar, kırılmalar, boşluklar içeriyor.

Kişisel deneyim deyince, sergimin girişinde doğrudan kişisel deneyimimi aktaran en erken işlerimden bir dizi ofis videosu sergileniyor. Üniversiteden mezun olup bir ofis çalışanı olduğumda, plazada bir beden olarak sıkışmış hissettiğimde, beden ve mekân arası sürtünme ve iyileşme olasılıkları üzerine düşünmeye başladım. Bu videolar bu dönemki kök salamama halimi ifade ediyor. O zamanlar iyileşmek benim için hayat yolundaki rotamı değiştirip sanat yoluna çevirme süreciydi. Bu dünyada nerede durmak istediğimle, kim olduğumla ilgiliydi. Herhalde bir nevi ergenliğimin sonu, yetişkin olmaya girişimdi.

Elbette her insan gibi benim de bundan evvel iyileşmem, iyileştirmem gereken pek çok durum oldu ancak böyle devam edemeyeceğimi, alternatif bir yol bulmam gerektiğini ve bunun sadece benim sorumluluğum olduğunu ilk o zaman bu kadar net anladım.

Sena Başöz, Geçit Töreni, 2023, Performans ve yerleştirme Yapı Kredi Kültür Sanat'ın desteğiyle







**Vücutun içindeki acı ve rahatsızlığın kaynağı dokular dışarı çıkarılıp böbrek küvet adında metal bir kaba alınırdı. Bu çıkana yakından bakardık ve sonra tahlile gönderilirdi. Dışarı çıkarma sonrası hastaya bir rahatlama ve hafifleme gelirdi. Bu yakından bakma ve hafifleme ilişkisi üzerine düşünüyorum. İşlerimde beyhude olduğunu bildiğim eylemleri ve jestleri bu nedenle ısrarla tekrar ediyorum, yakından inceliyorum.**

**Atölyede birbirimizin işleri hakkında konuşurken aile içindeki, özellikle anne-baba mesleğine aşinalığın üretimlerine nasıl sirayet ettiğinden bahsetmiştin, gün sonunda iş fiziki boyutlarına kavuştuğunda kendi geçmişinle nasıl ilişkililiyor?**

Evet, babam emekli olmuş bir cerrah. Çok küçük yaşlardan itibaren babamın muayenehanesinde vakit geçirdim. İşlerimde iyileşme kavramına yaklaşımımın kavramsal altyapısı bu döneme dayanıyor. Ufak çaplı operasyonları izlerdim. Hastalar tekrar tekrar pansumana gelir, yanıklar, kesikler ve iltihaplı dokular kendini yenileyerek zamanla iyileşirdi. Yeniden canlanmaya ilğim ve inancım böyle gelişti. Ben de işlerim aracılığıyla bunun deneysel yollarını arıyorum.

Vücutun içindeki acı ve rahatsızlığın kaynağı dokular dışarı çıkarılıp böbrek küvet adında metal bir kaba alınırdı. Bu çıkana yakından bakardık ve sonra tahlile gönderilirdi. Dışarı çıkarma sonrası hastaya bir rahatlama ve hafifleme gelirdi. Bu yakından bakma ve hafifleme ilişkisi üzerine düşünüyorum. İşlerimde beyhude olduğunu bildiğim eylemleri ve jestleri bu nedenle ısrarla tekrar ediyorum, yakından inceliyorum.

Yaraları, yapılan müdahale kadar zamanın da iyileştirdiğini gözlemledim. Beden haritalandırılmış olsa da doğanın bir parçası ve kendi kontrol edilemez zamanı var. Doğanın zamanını hep düşünüyorum. Bizden büyük zamanın karşısında bizim hayatlarımız ve yaşadıklarımız nasıl bir perspektife oturabilir? Bunu sorguluyorum.

Hastane ziyaretlerinde hemşireler beni aralarına alır kafama hemşire kepi takarlardı. Büyüyünce hemşire olmak istiyordum. Sonraları işlerim aracılığıyla bakım ve ihtimam üzerine düşünürken niye doktor değil de hemşire olmak istediğimi sorguladım. Hemşire alter egom ile bir dizi iş ürettim.

İnsan hep kendinden başlıyor. Fakat gün sonunda iş fiziki boyutuna kavuştuğunda benim geçmişimden bağımsızlaşıyor.

Sergide özellikle *Bir Teselli* (2020), *Sarmaşık* (2018), *Aile Albümü* (2020) doğrudan kendi geçmişimden yola çıkarak ve hatta kişisel arşivimden malzemeler kullanarak ürettiğim işler ama izleyicinin bu işlerle ilişkiye geçmek için benim geçmişimi bilmesine gerek yok. Bu işler az önce bahsettiğim doğanın zamanı ve karmaşıklığı ekseninde hayatın devamlılığını ele alıyor. Geçip gideni beyhude bir şekilde bir arada tutmaya çalışan jestlerden oluşuyor.

**İyileşmenin ardından zamanla olan ilişkine, donuk olanla yeniden canlandırmaya olan bakışını açmak istiyorum. İşlerinin zemininden gelen tüm bu tanımlamalar hafızayı mı işaret ediyor?**



Sena Başöz, Ne Zaman?, 2023,  
Aydinger kâğıt üzerine dijital baskı,  
vantilatörler, Değişken boyutlar,  
Yapı Kredi Kültür Sanat'ın desteğiyle

Sena Başöz, Sarmaşık, 2018, Alüminyum  
uzeri baskı, sarmaşık, cam kavanoz, su,  
50x31,5 48x27,5 36x46 cm

Yeniden canlandırma yollarına ilgi duyduğum için yolum hep arşiv ve çıkıyor. Aslında hafızadan çok geçip gidenin devamlılığı ve canlanma olasılığı ile ilgileniyorum. Ama elle tutulur malzeme olarak climde donuk arşiv ve koleksiyonlardan başka ne var? Bu nedenle, akıp giden dair söz söylemek için arşivi yaratıcı şekillerde harekete geçirmenin yollarını arıyorum.

Noor Abuarafeh ile serginin küratörleri Didem Yazıcı ve Burcu Çimen tarafından Yapı Kredi Kültür Sanat ve Yayıncılık'ın bünyesindeki Selahattin Giz Arşivi ile çalışmaya davet edildik. *Geleceğe Salınmak* (2023) adlı işimde bu arşivden bedenleri harekete geçirmeyi ve tarihin ağırlığından özgürleştirmeyi denedim. Bu fotoğrafları belgeleme amacından çok uzak bir kavramsal çerçevede kullandım. Birbirleriyle ve kendileriyle, zamana karşı yarışan genç sporcuların bedenlerini bağlamlarından kesip çıkartarak kuşlar gibi döngüsel hareket edecek şekilde yerleştirdim.

**Beyoğlu'nda birkaç kişinin sırtında, kucağında gezen sütunlar sergi salonunda yerlerini almıştı, dev bir radyo silgi, farklı şchirlerde farklı araştırmalar sonucunda şekillendirdiğin sergi açılışındaki performansın *Slalom...* Aslında farklı dönem işlerin ama hep birbirleriyle dirsek temasındalar. Nasıl kuruluyor bu bağ? Tamamıyla senin planın mı yoksa yaşananlar, yaşadıkların ve şahit oldukların mı karar veriyor bu bağlamlara ya da işler arasındaki ilişkiye?**

İşlerim arasındaki bağ organik olarak ortaya çıkıyor. Çünkü devamlılığı olan bir sanatsal araştırmam var. Her adımım bir sonraki adımımı şekillendiriyor. Yaşadıklarım, şahit olduklarım da bu araştırmayı etkiliyor mutlaka.

**Notlarının arasından "ağır olanı hafifletme girişimi"ni buraya taşımanı rica ediyorum, muhtemelen bu açık ve büyük yararın kapanması söz konusu değil, zamanın belki bir nebze duyduğumuz öfke ve acı üzcrine tesiri olabilir, sen nasıl hissediyorsun?**

Herkes gibi ben de şu an öfke ve acı hissediyorum. Korkuyorum da. Geceleri uykularım kaçıyor. Ağır olanı hafifletme girişimleri benim sanatsal pratiğimde tekrar eden bir tema. Bir önceki büyük kurumsal sergim 2018 yılında Depo'daydı ve ismi bile *Hafifletmeye Dair...*

*İyileşme Olasılıkları*'nda sonuçta, parçalanan, dağılan, unutulmuş, yılgınlar halinde birbirine karışan geçmiş ve devamlılığı ele aldığım bir işler serisi sergiliyorum. Ağır olanı hafifletme girişimleri ile dolu bir sergi... Basın toplantısında *Geçit Töreni* (2023) adlı işimden bahsederken tavandan asılı yıkıntı parçalarının bugün Beyoğlu'ndan olduğunu açıklarken, açılış haftası herkesin telefonuna gelen konsolosluk uyarılarını ve patlama tehdidini de hatırlatıp "Allah korusun ama deprem de olabilir," dediğim aklıma geliyor. Bu kadar güvensiz, kaygan bir zeminde var olmak, bir hafta bombadan korkarken bir sonraki hafta böyle büyük bir acı yaşamak gayri insani geliyor. Bir şeylerin değişmesi gerekiyor.

Serginin tam ortasında canlı yayın yapan silgi şeklinde bir radyo var. Adı *Tarih Nasıl Yeniden Yazılır?* (2023) ve canlı haber radyosuna bağlı olduğu için sesi baya kısık olsa da şu an sürekli deprem haberleri veriyor. Gerçekten resmi söylem dev bir silgi diye düşündüm. Yine bu yaşanan acıları da silebilecekler mi? Umuyorum unutmayacağız ve bir daha bu acıları yaşamayacağız. ❄️